

Doležalová, Iva; Papoušek, Dalibor; Zbírál, David; Valtrová, Jana

Vzpomínky na Pavla Spunara

Religio. 2025, vol. 33, iss. 2, pp. 373-377

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/Rel2025-42083>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.83229>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 08. 01. 2026

Version: 20260102

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Vzpomínky na Pavla Spunara

IVA DOLEŽALOVÁ¹ – DALIBOR PAPOUŠEK² – DAVID ZBÍRAL³
– JANA VALTROVÁ⁴

- 1) Ústav religionistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česko
• dolezalo@phil.muni.cz
- 2) Ústav religionistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česko
• papousek@phil.muni.cz • <https://orcid.org/0000-0002-8875-2068>
- 3) Ústav religionistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česko
• david.zbiral@mail.muni.cz • <https://orcid.org/0000-0002-7903-2069>
- 4) Ústav religionistiky, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, Česko
• jvaltrova@phil.muni.cz • <https://orcid.org/0000-0003-4660-6086>

Foto: Stanislava Kyselová, AV ČR.

Dne 5. dubna 2025 zemřel Pavel Spunar, dlouholetý šéfredaktor časopisu *Religio*. Odešla v něm renesanční osobnost s širokou expertízou a mimořádným záběrem odborných zájmů. Působil v Kabinetu pro klasická studia Filozofického ústavu AV ČR, věnoval se především kulturním dějinám středověku, latinské filologii, kodikologii a paleografii. Po roce 1989 se zapojil do zakládání oboru religionistika na Masarykově univerzitě v Brně. Více než jednu dekádu dojížděl pravidelně do Brna na Ústav religionistiky FF MU, kde vyučoval kurzy věnované středověkému křesťanství.

Kabinet pro klasická studia, domovské pracoviště Pavla Spunara, uspořádal na jeho počest dne 8. října 2025 vzpomínkové setkání v pražské vile Lanna, kde se sešli jeho kolegyňe, kolegové, žáčky a žáci z různých pracovišť. Zavzpomínali na jeho působení v oblastech paleografie a kodikologie a na jeho osobní přínos

Religio 33, no. 2 (2025): 373–377.

<https://doi.org/10.5817/Rel2025-42083>

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

k rozvoji Jednoty klasických filologů. Jeho zásluhy pro rozvoj religionistiky připomněla Helena Pavlincová.

Vzhledem k tomu, že časopis již otiskl rozsáhlý medailon Pavla Spunara u příležitosti jeho devadesátin,¹ rozhodli jsme se uctít jeho památku spíše několika vzpomínkami brněnských kolegů, s nimiž se při zakládání religionistiky na Masarykově univerzitě setkával.

Iva Doležalová

Vzpomínka na moje první setkání s profesorem Spunarem je spojena s podzimem roku 1984, kdy jsem jako čerstvá absolventka brněnské historie nastoupila na studijní pobyt v Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská tehdejší Československé akademie věd. Byla jsem součástí antického oddělení, kde působily takové osobnosti, jako byli Jan Burian, Pavel Oliva nebo Ladislav Vidman. Profesor Spunar se svojí laskavou zvědavostí o nově příchozí z Brna, jichž v té době nebylo málo, dokázal navodit velmi přátelskou atmosféru. Živě se zajímal o témata, která mě do kabinetu přivedla, přestože nebyla mediivistická, ale starověká. Byl jimi natolik zaujat, že mi navrhl vystoupení na konferenci *Problémy křesťanství*, která byla plánovaná na rok 1985.

Když viděl mé neskrývané obavy z takové akce, stal se průvodcem přípravami na moje první konferenční vystoupení, se kterým jsem – na rozdíl od našich současných studentů – neměla žádnou zkušenost. Abych si vyzkoušela úskalí veřejného vystoupení, domluvil pro mě „generálku“ před vybraným auditoriem, jehož členkami byly také Alena Frolíková a Eva Stehlíková. Laskavé, konstruktivně kritické posluchačky mi společně s panem profesorem poskytly cenné rady a návrhy k úpravám. Tato zkušební prezentace se odehrála u jídelního stolu doktorky Frolíkové v jejím bytě v Kaprově ulici, díky čemuž byly stresující faktory prakticky eliminovány. Na samém počátku akademické dráhy jsem tak měla v červnu 1985 neocenitelnou příležitost na zmíněné konferenci v Liblicích přednést svůj příspěvek o proměnách křesťanského kultu v pokonstantinovském křesťanství, a především vystoupit vedle významných autorit na poli bádání o kulturách starověku a raného křesťanství. V kontextu doby byla tato konference mimořádná, protože učinila předmětem svého jednání právě problematiku raného křesťanství.²

Po mém příchodu na Ústav religionistiky jsme se často setkávali na neformálních posezeních při jeho příjezdech do Brna, kdy jsme se střídali ve výuce dějin křesťanství. Navazoval na moji starověkou část, zatímco novověké křesťanství přednášela Helena Pavlincová, která ve své pracovně vytvořila přátelský prostor

1 Helena Pavlincová, „K jubileu profesora Pavla Spunara,“ *Religio* 26, č. 1 (2018): 71–75.

2 Jan Janda, Alena Frolíková, Jan Burian a Zuzana Vaněčková, eds., *Problémy křesťanství: Sborník referátů z konference Problémy křesťanství, Liblice 4.-7. června 1985* (Kabinet pro studia řecká, římská a latinská ČSAV, 1986).

pro tato setkání i pro společné zkoušení na závěr letních semestrů. Cenila jsem si společného zkoušení zejména proto, že i ve vazbě na středověká témata profesor Spunar kladl důraz na vztahy a zájem o lidské osudy, a to i pokud šlo o často ne snadné problémy z dějin teologického myšlení. Bylo vidět, že kontakt se studenty ho těší. Jeho erudice a zaujetí širokou škálou aspektů středověké kultury řadu budoucích religionistů oslovily do té míry, že se pro ně středověké křesťanství stalo vlastní specializací.

Vazby profesora Spunara na náš ústav se nepřerušily ani poté, co své pedagogické působení ukončil. O novinky z Brna se nadále živě zajímal. Přátelskou atmosféru brněnských setkání, jeho laskavá povzbuzení a pevnou víru v úspěch našeho úsilí zejména v dobách ustavování religionistiky si vždy budeme rádi připomínat.

Dalibor Papoušek

S profesorem Spunarem jsem se blíže poznal na začátku devadesátých let, kdy začal pravidelně zajíždět do Brna, kde pro Ústav religionistiky přednášel středověké křesťanství. Znali jsme se sice už z dřívějška, ale teprve tehdy jsem měl možnost probírat s ním na setkáních v útulné pracovně Heleny Pavlincové všemožná témata od smíchové kultury středověku až po nejžhavější současnost akademického života. Během přátelských posezení po skončení výuky, kdy se jen letmo zmiňoval o probírané látce, ve mně zvolna narůstala vděčná závist vůči našim studentům, kterým bylo, na rozdíl od jejich učitelů, dopřáno studovat plnohodnotnou religionistiku. Když jsem krátce figuroval při obávané trojzkoušce z raného, středověkého a novověkého křesťanství, mohl jsem zblízka ocenit jeho vlídný přístup, s nímž nabádavě povzbuzoval studenty i ve chvílích naprostého zkušebního zoufalství.

Jeho obětavý zápal a pedagogické nadšení pro nás byly příkladem hluboké erudice i učitelské pokory. Vrcholnou lekcí nám udělil, když jedné zimy líčil, jak na zpáteční cestě do Prahy uvízl v autobusu na dálnici, ale naštěstí mohl vypůjčeným mobilem zavolat manželce, protože domů dorazil až v jedenáct hodin. Poté, co jsme ho zúčastněně politovali, v dalším hovoru jen tak mimoděk vyplynulo, že se do Prahy nevrátil v hlubokých nočních hodinách, ale skutečně až v jedenáct hodin druhý den dopoledne. Všichni jsme s povděkem uvítali, že autobusu nedošlo v mrazivé noci uprostřed ztemnělé Vysočiny palivo.

Upřímný zájem o naše začátečnické počínání doplňoval samozřejmými přátelskými gesty, když mi například zprostředkoval nezapomenutelné setkání se svým blízkým přítelem Amedeem Molnárem nebo téměř gratis nabídl měsíční ubytování během kurzu hebrejštiny na Evangelické teologické fakultě.

V jedné věci byl však nedostižný, a to v hlubokém zájmu o lidský rozměr vědy. V barvitých glosách dovedl zlidštit celou plejádu významných osobností,

na které si pamatoval, s nimiž se setkal nebo o nichž slyšel. Řadu akademických ikon, které jsem znal jen z odborné četby, mi tak přiblížil v jejich obyčejném lidském zápolení. Nejvíce jsem oceňoval, že jeho laskavá zvědavost a zájem o člověka, vtělený po letech do knihy vzpomínek,³ nikdy nepřekročily hranici, za níž začíná zlomyslnost a pomluva. Jeho úsměv provázený obvyklou otázkou „co je nového v Brně?“ mi zůstává v paměti nejpěkněji. Pan profesor měl rád život a my jsme měli rádi jeho.

David Zbírál

Výsadou brněnských studentů religionistiky, byť po osobní stránce pochopitelně znali profesora Spunara méně než pracovníci Ústavu religionistiky nebo jeho kolegové a přátelé v Praze, bylo seznámit se s ním jako se zapáleným pedagogem. Přednášel na základě psaných poznámek, od kterých ovšem často odbočoval k obsáhlým a oči otevírajícím výkladům, to když seznal, že některému problému nebudeme bez dalšího vysvětlení rozumět. A my si vše pilně zapisovali do sešitů. Profesor Spunar umožnil svým studentům skrze bohatství pramenů a příkladů nahlédnout, že dějiny středověkého křesťanství nejsou jen dějinami církevních institucí a teologického myšlení, ale bohatými kulturními dějinami, k jejichž poznání je zapotřebí znalostí nejen historického vývoje křesťanství, ale i pramenných jazyků a dovedností paleografických a kodikologických. V kurzu, jehož středověkou část vyučoval, jsem na podzim roku 2000 našel zaměření, které mě provází dodnes, a sice náboženskou kulturu nekonformních křesťanských hnutí středověku. Trochu jsem zalítoval, že jsem již přednesl referát ve starověké části kurzu. Vše jsem si vynahradil prázdninovou četbou knih, na které ve shonu prvních dvou semestrů nebyl čas. Patřila mezi ně i Spunarova *Kultura českého středověku*.⁴ V roce 2005 se pak pan profesor ujal vedení mé doktorské práce na téma vývoje katarského dualismu. Přivedl mě jak k zájmu o širší kulturní souvislosti zdánlivě odtažitého teologického tématu, tak k zájmu o dějiny textů a jejich rukopisů. Studenty vedl s rozhodností, ale i laskavou důvěrou v jejich rozhodnutí včetně těch méně obvyklých – asi těžší bych vůči svým doktorandům uměl projevit takovou podporu a radost z poněkud nestrategického nápadu vydat disertaci knižně ještě před její obhajobou.

Jana Valtrová

Studentkou profesora Spunara jsem se stala na podzim roku 1998, v prvním ročníku studia religionistiky v Brně, aniž bych tušila, s jakou osobností české medievistiky mám tu čest. Od podzimu do jara přednášel o dějinách křesťanství,

3 Pavel Spunar, *Vlny vzpomínek* (Academia, 2010).

4 Pavel Spunar, *Kultura českého středověku* (Odeon, 1987).

od církevních otců, přes christianizaci Evropy až k proměnám středověké církve a svůj výklad završil pojednáním o husitství. Nejdéle se zastavoval u života a díla sv. Augustina, který se těšil jeho zvláštní oblibě. Čtyřhodinové přednášky, které jsme vyslechli na tvrdých sklápěcích sedadlech, bez jediné vizuální pomůcky, jak bylo tehdy obvyklé, vedl se zápalem a vytrvalostí, kterou doceňuji až nyní, po letech vlastní pedagogické praxe. S laskavostí a nadhledem doplňoval a korigoval naše začátečnické referáty zpracované s využitím tehdy skrovných zdrojů. *Slovník judaismus, křesťanství, islám*,⁵ na němž se spolu s kolektivem dalších autorů podílel, patřil v těchto letech k základním studentským informačním pomůckám.

Navzdory zálibě v klasicích byl profesor Spunar otevřený novým tématům, která pole rozvíjející se religionistiky nabízelo. Ochotně se ujal vedení mé doktorské práce o recepci asijských náboženských tradic ve středověké evropské kultuře. Jeho pečlivost v odborné práci a současně starostlivost ve vztahu k lidem, kteří ho obklopovali, snad nejlépe ilustruje typický průběh našich konzultací. V Kabinetu pro klasická studia nedaleko Florence mě vždy vítal s radostí, jako bych vykonala zvláště dalekou cestu („až z Moravy!“). Snad pro své vlastní, leckdy krušné zkušenosti z pravidelného cestování přes zimní Vysočinu se na každé setkání připravil nejen po odborné stránce. V pracovně vyplněné knihovnou, registraturou s bibliografickými štítky a stolkem s psacím strojem (počítač nepoužíval) nejprve vytáhl z malého šuplíku svačinu a trval na tom, že po tak „dlouhé cestě“ se musím posilnit. Následovala rozmluva nad předem zasláným textem, ke kterému měl připravené poznámky a doplnění, zvažoval vhodnost formulací, případně doporučoval další tituly v mnoha evropských jazycích. Studium mě provázelo s pochopením pro mé odborné zájmy a s pevnou důvěrou ve zdárné završení tohoto úsilí, což je druh podpory tak snadno přijímané za samozřejmou. Na příležitost studovat pod jeho vedením budu vždy vzpomínat s úctou a vděčností.

5 Helena Pavlincová et al., *Slovník judaismus, křesťanství, islám* (Mladá fronta, 1994).